

— *Valentin Gheorghiu, vă propunem, acum când se desfășoară ciclul concertelor prin care Filarmonica aniversază 30 de ani de la debutul dumneavoastră, o discuție despre... pianistul Valentin Gheorghiu.*

— Preferam, ca întotdeauna să vă răspund cîntînd...

— *Ce mai puteți face... Ne-ați promis de astă dată că ne vorbiți... așa încît nu mai aveți încotro...*

— Cu ce începem ?

— *Cu amintirea primilor pași... muzicali.*

Aveam 4 ani cînd Ștefan a început să cînte la vioară și eu îl priveam cu nesaț. Curînd mi s-a cumpărat și mie o pianină. Părinții au simțit că ne place muzica și au făcut totul ca să ne ajute.

— *Dar nu voința părinților a putut determina o asemenea carieră...*

— Am făcut muzică nu pentru că au vrut părinții ci pentru că am avut o afinitate față de ea... și am făcut-o din dragoste pentru muzică, dragoste pe care o păstrez, iertați-mă că insist, și acum...

Dacă am izbutit să slujim această frumoasă artă a fost datorită părinților care ne-au înțeles și ne-au ajutat... Apoi am avut norocul să trăim în preajma unor mari oameni cum au fost Constanța Erbiceanu, Mihail Jora — eminenți profesori care ne-au fost ca adevărați părinți...

— *În casa Constanței Erbiceanu ați revenit și după ce nu ați mai avut statutul unui elev...*

— În muzică înveți mereu... și cu C. Erbiceanu am învățat mereu. Veneam în fiecare săptămînă să-i cînt pînă în ultima clipă a vieții ei. A fost între noi o prietenie care nu s-a desfăcut niciodată.

— *În cîteva cuvinte, cum ați rezuma „lecția” primită de la Constanța Erbiceanu ?*

— În primul rînd că muzica are calitatea de a nu admite nimic în viteză, ci cu un finisaj pentru care trebuie să ai o răbdare fără margini... Să servim textul muzical, să nu-l deformăm cu personalitatea noastră... ci să pătrundem în esența muzicii.

— *Cine v-au fost colegi ?*

— Silvia Șerbescu, Lidia Cristian, Magda Nicolau, Irina Lăzărescu, Theodor Bălan.

— *Cînd ați început studiile la Conservator ?*

— La 6 ani... Cu ajutorul măștrilor C. Erbiceanu, Mihail Jora, Mihail Andricu, George Breazu, am fost primiți la Conservator. Este curios faptul că la Conservator am urmat doar disciplinele teoretice necesare compoziției, și nu pianul. C. Erbiceanu creș pensionată de la Conservator

și am urmat doar cursurile ei particulare. Nu am deci o diplomă de absolvență la pian. Și nu știu ce o să mă fac în viață...

— *Ce loc ocupă în formarea Dvs. anii petrecuți la Conservatorul din Paris ?*

— La sugestia maestrului Enescu am primit o bursă și am stat doi ani la Paris, după care ne-am reîntors... A început războiul... Am rămas în țară și-mi pare foarte bine că s-a întîmplat așa, că pot spune că aparțin unei școli românești. Ce am învățat la Paris a fost interesant, complex, dar profesorii de care mă simțeam mai legat au fost întotdeauna cei din București...

— *Cînd „intervine” în biografia Dvs, numele George Georgescu ?*

— În momentul debutului meu la Filarmonică... în 1943 aveam 15 ani, Georgescu m-a invitat să susțin primul concert la Ateneu. Era în mai, era foarte cald, foarte frumos. Nu aveam nici un fel de emoție pe atunci... Simfonicul a început cu *Concertul în Do major* de Beethoven și a continuat cu *Simfonia a IX-a*. De atunci, George Georgescu m-a luat sub aripa lui protectoare și mă invita să cînt în fiecare an.

— *Vorbiți-ne și despre ceilalți dirijori români cu care ați colaborat...*

— O strînsă prietenie m-a legat de Constantin Silvestri. De multe ori organiza la el audiții. Ascultam nopți întregi... În casa lui Silvestri am auzit pentru prima oară *Wozzek*... Trebuie să amintesc de asemenea de Al. Alessandrescu, Th. Rogalski, A. Ciolan, dirijori cu care am colaborat de multe ori și pentru care am avut o deosebită stimă.

— *De C. Silvestri vă leagă momentul primei audiții a Concertului de Paul Constantinescu.*

— Prima audiție de la București și prima audiție de la Paris din 1957, cînd Silvestri a fost invitat în Capitala Franței... După aceea am realizat cu el un disc cu Orchestra Radiodifuziunii Franceze.

Am o stimă deosebită față de Paul Constantinescu. Îmi amintesc cînd m-a chemat la el acasă, să ascult *Concertul pentru pian* pe care tocmai îl scrisese. Cînd am auzit tempii pe care îi luase (pentru că nu era un pianist prea bun), nu prea mi-a plăcut... Tema mi s-a părut superficială... Curînd, mi-am schimbat părerea. Mi-au dat seama că deficiențele compozitorului în interpretare mă împiedicau să văd frumusețea partiturii...

Cum am interpretat prima oară *Finalul* în tempo-ul cu care-l cînt astăzi, Paul Constantinescu s-a speriat și a spus că nu-l mai recunoaște. Pe urmă s-a obișnuit...

— *Ce loc ocupă după părerea Dvs. acest Concert în literatura pianistică națională ?*

— Îl socot cel mai frumos concert românesc... Este o lucrare profundă, dramatică, cu o scriitură pianistică plină de farmec.

— *Ce au însemnat pentru Dvs. cele 3 decenii care au trecut de la debut ?*

— 30 de ani de muncă, de emoții... cîntînd în multe țări ale lumii, de la Tokio la New-York...

— *Sub bagheta căror dirijori ați cîntat de-a lungul acestor ani ?*

— Dorati, Fistoulari, Benzi, Serge Baudo (cu care am fost coleg la Paris), Auberson. Acompaniatori ideali : Auberson și Georgescu.

— *Dintre pianistii ascultați, pe care-l socotiți un interpret ideal ?*

— Idealul meu de pianist ar fi Schnabel în Beethoven, Horowitz în Liszt și Prokofiev, Edwin Fischer în Mozart... Rubinstein în Chopin... Toți la un loc ar fi... pianistul ideal.

— *Și un Richter ?...*

— În toate.

— *În cei 30 de ani de activitate v-au atras și alte instrumente cu claviatură. — orga, claveciul ?...*

— Mi-a plăcut foarte mult orga...

— *De ce ați părăsit-o în ultimul timp ?*

— Din cauza pianului... pentru care am părăsit și compoziția...

— *Care este raportul între interpretul și compozitorul Valentin Gheorghiu ?*

— Compozitorul și pianistul sînt într-o veșnică ceartă... Unii compozitori îmi spun că sînt foarte talentat la pian, să mă țin de el... iar unii pianisti îmi propun să mă preocup numai de compoziție. Dar aș sublinia cu seriozitate că activitatea componistică mă ajută enorm în pianistică.

— *Din întreaga literatură a pianului ce lucrări preferați ?*

— Îmi place muzica în general, chiar dacă nu e scrisă pentru pian. Literatura pianului e vastă, mi-e greu să precizez ce-mi place și ce nu-mi place. Îmi plac multe lucrări, începînd de la creațiile pre-clasicilor la cele semnate de Prokofiev. După Bartok, Prokofiev, îmi plac mai puține lucrări... Literatura de pian unde nu există cantabilitate ci numai percuție este foarte interesantă dar parcă ar fi unilaterală...

— *Se vorbește adeseori despre predilecțiile lui Valentin Gheorghiu pentru muzica romanticilor ?*

— Știți că și în tehnica unui pianist cîntăresc mult uneltele lui, adică mîinile... un pianist care are mîini cu degete pline și egale poate fi dispus să interpreteze lucrările clasice... Mîinile m-au împins spre literatura romantică. Asta nu înseamnă că nu-mi plac clasicii și compozitorii contemporani.

— *În cei 30 de ani de activitate, care a fost momentul cel mai dificil ?*

— În 1968, am fost programat la Montreal în Canada într-o prestigioasă serie de concerte... Pentru mine a fost o onoare și în același timp un lucru foarte greu să cînt în același cîelu unde au mai fost programați Michelangeli, Rubinstein, Ghilels, precum și Orchestre de Paris cu Charles Münch... Se pare că a fost bine, pentru că în anul următor am fost rechemat să cînt într-o serie de concerte la care și-au dat concursul Richter, Michelangeli, Rostropovici, Oistrach...

Concertele de la Montreal au fost momentele cele mai grele și poate cele mai importante ale carierei mele...

— *Ne vorbeați cîndva despre greutățile, despre dificultățile pe care a trebuit să le învingeți de-a lungul vieții Dvs. La ce anume vă refereați ?*

— La greutățile de a face muzică... Înainte de fiecare concert sîntem în fața unui examen... După un concert o luăm de la capăt... 30 de ani, munca continuă încercînd mereu să te autodepășești, nu este un lucru ușor... De multe ori ai impresia că ești în regres... că nu merge bine... că te depărtezi de muzică. Dar de multe ori ești recompensat cînd vezi că publicul pleacă de la concert mai bun decît a venit...

— *Nu v-a părut niciodată rău că ați optat pentru această carieră ?*

— Cred că altceva nu puteam să fac. Socot însă că nu sînt... pianist.

— *Cum adică ?*

— Îmi place muzica și pianul e doar o latură a muzicii...

— *A existat un eșec în acești 30 de ani de activitate ?*

— Desigur... Dar se pare că nu știu decît eu lucrul acesta... Și cred că așa e mai bine...

— *Spuneți-ne de ce nu există un elev al lui Valentin Gheorghiu ?*

— Probabil că o să am în viitor. Deocamdată nu am timp și nici suficientă răbdare...

— *Putem deci spera că va exista cîndva un profesor, Valentin Gheorghiu ?*

— Nu știu încă dacă aș fi un bun profesor !...

— *S-a vorbit totdeauna de... timidul Valentin Gheorghiu. Cum se împacă timiditatea cu acea forță teribilă pe care o dobîndiți în fața claviaturii ?*

— Sînt un timid într-adevăr... dar poate că în fața pianului îmi dispare timiditatea...

— *Ce înseamnă pentru Dvs. Ateneul... în comparație cu sutele de săli de concerte în care ați concertat ?*

— Un loc drag, unde cîntam totdeauna cu dragoste, deși din nefericire în ultimii ani, din cauza

reparațiilor. și-a pierdut acustica. Ateneul este un simbol...

— *Vorbiți despre noi... Înțelegem că vorbiți de frații Gheorghiu.*

Ce a însemnat Ștefan Gheorghiu pentru Valentin Gheorghiu ?

— Am crescut împreună în muzică, am lucrat și am cântat împreună...

— *Unii critici au scris uneori despre repertoriul limitat al lui Valentin Gheorghiu.*

— Ce înseamnă „limitat“ ?

— *Criticii s-au referit probabil la faptul că cultivați cu predilecție creația veacului 19...*

— Bine, dar eu cânt și lucrări de Bach, Mozart, Paul Constantinescu, Enescu, Prokofiev...

— *Putem spera că peste 20 de ani, când vom sărbători 50 de ani de activitate, veți extinde repertoriul atacat ?...*

— Probabil că atunci la dorința unora ar trebui să cânt și cu coatele...

— *Ce ne puteți spune despre muzicienii cu care colaborați în ciclul celor 12 concerte ?*

— În decursul anilor, colaborând cu mulți muzicieni și colegi dragi, mi-am format un fel de familie în muzică și în aceste 12 concerte am plăcerea să cânt cu mulți dintre ei și cu alții cu care nu am cântat niciodată...

Ilea Cătălin, Dan Iordăchescu (de care mă leagă o veche prietenie), cu tineri de talentul lui Dan Grigore. Silvia Marcovici, Aurelian Octav Popa, cu foarte tânăra Ilinca Dumitrescu, care reprezintă atât de multe speranțe, cu Cvartetul „Pro Arte“, cu Varujan Cozighian, cu Martha Kessler.

Sînt mulți cu care fac muzică cu plăcere.

— *Îl știu pe Valentin Gheorghiu drept un permanent nemulțumit față de realizările sale...*

— Nemulțumirea, este adevărat, nu te îndeamnă să ai prea mult curaj...

Dacă ești însă încîntat de tine, atunci este mai grav... Și numai nemulțumit de tine te poți auto-depăși...

Și asta este principalul în viața acelor care se dăruie muzicii și publicului.

I. Et.

Concerte de aniversare

Filarmonica „George Enescu“ a avut în vedere și a statornicit, mai ales în ultimele stagiuni, o seamă de criterii majore în selectarea și orînduirea repertoriului și formelor de manifestări, care, răspunzînd gusturilor și exigențelor curente ale publicului, să corespundă nivelului de cultură artistică al unei instituții reprezentative, de mare tradiție și prestigiu național și internațional.

Astfel, integralelor simfoniilor de Enescu, Schubert, Honegger, li s-au adăugat în această stagiune ciclul „simfoniile de Beethoven — lucrări concertante românești“, iar în domeniul muzicii de cameră, Comori ale Barocului muzical „Schubert—Brahms“ sau Quartetul românesc — ca să cităm numai cîteva titluri curente.

În pragul noului an, 1973, Filarmonica a anunțat, pentru lunile ianuarie — iunie, o impozantă serie de 12 concerte extraordinare oferite cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la debutul la Filarmonică al lui VALENTIN GHEORGHIU, interpret — muzician întotdeauna întîmpinat cu stimă și dragoste pe scenele de la noi și de pretutindeni, din lume.

Au fost programate „6 Concerte de concerte“ și „6 seri de muzică de cameră“ în două grupe de abonamente speciale, cuprinzînd, respectiv, trei concerte de concerte cuplate cu trei concerte camerale. Manifestările simfonice au loc în sala Ateneului Român, iar cele de cameră la Sala mică a Palatului RSR.

„Concertele de concerte“ devin nu numai prilejuri de aleasă delectare muzicală în prezența unui artist care cultivă cel mai autentic bun gust în interpretare chiar parcurgînd pagini de spectaculoasă bravură solistică; ele se vor configura și ca o memorabilă „monografie“, constituind o trecere în revistă a celor mai fertile aspecte din istoria genului.

Iar cele „6 seri de muzică de cameră“ au menirea să fie tot atîtea festivaluri unitare care își înscriu pe frontispiciu ilustrele nume ale lui Beethoven, Schubert, Schumann, Enescu și Brahms.

Urmărindu-le, unii auditori își vor aminti de „seriile de aur“ înscrise ca puncte de referință în viața muzicală a capitalei de către George Enescu. Auditorii mai tineri le vor înregistra și păstra, desigur, între cele mai frumoase experiențe artistice de apropiere a comorilor muzicii de cameră.

Atît concertele de concerte cît și cele de cameră alătură protagonistului diferiți interpreți — dirijori și soliști din București și din țară — aleși nu numai dintre partenerii obișnuiți ai artistului ci și dintre cei mai valoroși tineri cum sînt Dan Grigore, Silvia Marcovici, Ilinca Dumitrescu.

Inaugurarea ciclului „12 concerte extraordinare“ a avut loc în ziua de 9 ianuarie cu un *Festival Beethoven* deschis cu *Leonora nr. 3* după care a urmat tocmai lucrarea cu care debutase, în mai 1943, Valentin Gheorghiu: *Concertul în Do major*, pentru ca, după